

CO PÍŠÍ JINDE

V současné době vychází Ročenka české architektury 2007, 2008. V článku nazvaném **Nejlepší architekti dostali „štempl“** o ní informuje **Magdalena Čechlovská**.

Autorem, který vybral pětadvacet českých staveb, je čtyřicetiletý architekt, vedoucí ateliéru New Work Svatopluk Sládeček. Aktuální práce svých kolegů soudí střízlivě, rozhodně netrpí falešným velikášstvím.

„Česká scéna právě teď nenabízí žádné převratné novinky a nenajdeme na ní výrazný směr či hnutí, na které by se mohla veřejnost a populární média zaměřit,“ píše v úvodu Sládeček. Sice nenašel stavbu, která by byla zásadním zářezem na mezinárodní úrovni, příkladů skvělé architektury přesto uvádí dostatek.

Našel jich tolik, že si dovolil vynechat tři mediálně nejsledovanější stavby: *Poštovnu* na Sněžce od architekta Martina Rajniše, vinařství *Sonberk* v Popicích od Josefa Pleskota a benešovský *Hotel Karlov* Ladislava Lábusa a spol.

Přestože trojici považuje za „krásná díla“, dotyční architekti podle autora neřešili obecně zajímavé konflikty, naopak nahrávalo jim skvělé umístění a jedinečnost staveb. Sládeček naproti tomu ukazuje realizace, kterým se podařilo originálně překonat poměrně častá omezení: zastavění městské proluky, ve které mnohé určuje okolí, či přestavbu objektu, který současně mění svou funkci. Neodolal ani několika hravým realizacím respektujícím přírodu.

V Ročence uvádí úpravu skalní vyhlídky *Bradlo* na Hané. Hrbotatý vršek neztratil svůj charakter, i když se současně stal pro turisty stabilnějším i bezpečnějším. Z ocelového roštu vyčuhují kameny, podlážka horninu obtéká jako louže.

Sládečka zaujala také konverze funkcionalistického rodinného domu na kavárnu ve Zlíně od ateliéru Pavla

Mudřika. Stavba se veřejnému prostoru otevřela prosklenou přístavbou, kavárna si současně zachovala původní funkcionalistický ráz i intimitu soukromí například tím, že vstup nevede přímo z ulice, ale bývalým zadním vchodem přes zahradu.

V Ročence nechybějí ani radikální, strohostí zarážející realizace, například celobetonové vojenské kryty připomínající atriové domy v Brně od Zdeňka a Daniela Makovských. Sládeček však obhájí názor, že architektura nemusí být prvořadě esteticky krásná. *„Může být jedinečným nástrojem pro komunikaci, ale i jejím tématem,“* tvrdí autor ročenky.

Ročenka je spolu se soutěží Grand Prix Obce architektů jediným měřítkem tvorby architektů, i když veřejnost je k nim stále poněkud lhostejná. *„Být v ročence či Grand Prix je zatím spíš zpráva uvnitř odborné komunity,“* říká Petr Lešek ze studia Projektil Architekti. Ateliér se v ročenkách objevuje pravidelně, letos v ní vystupuje se *Studijní a vědeckou knihovnou* v Hradci Králové.

Interiér nové knihovny v Hradci Králové

Prestiž s ročenkou spojená zůstává stále hlavně na papíře. *„To, že jsme v ročence nebo že dostaneme ocenění Grand Prix, má zatím pro získávání zakázek nulový význam. Média a veřejnost architektura příliš nezajímá,*

nebo jen ve spojení s něčím mediálně přitažlivým. Ale věřím, že se situace velmi velmi pomalu, ale přece jen zlepšuje. Lidé se postupně kultivují a začínají chápat, že rozdíl mezi dobrou a špatnou architekturou existuje,“ dodává architekt.

[Hospodářské noviny, 11. května 2009; Ročenka české architektury 2007, 2008. Nakladatelství Prostor 2009.]

Proč odborníkům klást pitomé otázky je název článku lingvisty **Dominika Lukeše**, ve kterém se zabývá problémem odbornosti, a který je současně recenzí na tři odborné práce, které byly na toto téma v poslední době publikovány.

Vezměme si otázku, zda mají být ministři odborníky na svěřený resort. Je politik odborník lepší než politik populist? A jak přesně by měla vypadat odbornost třeba ministra zdravotnictví? Proč by měl být člověk, který ví, jaké to je být lékařem, v této pozici lepší než člověk, který ví, jaké to je být zdravotní sestrou, rentgenologem, pojišťovací agentem nebo jen pacientem? Ať je politik expertem sebevzdělanějším, stejně se bude muset obracet na odborníky další.

Celospolečenské problémy jako globální oteplování, očkování, geneticky modifikované potraviny, ekonomická krize či vyučování cizích jazyků po odbornících jen volají. Ale politik, vládní úředník, volič i zákazník zde stojí před zásadním problémem! Jak poznat, že někdo je povolán se k danému problému vyslovit? Má univerzitní titul, pracuje v instituci působící v dané oblasti, má v oboru rozsáhlé zkušenosti, je vážen svými kolegy, vypadá, jako že ví, o čem mluví... Někteří z těchto kritérií by mělo postačit pro rozhodnutí, jestli něčí odbornosti můžeme věřit, nebo ne. Jenže se ukazuje, že to není ani zdaleka tak jednoduché.

Stejně jako se dnes dobře užívá učitel učitelů a poradci na zacházení s po-

radci, potřebujeme odborníky na odborníky. Nacházíme je mezi filozofy a sociology vědy, vědění a odbornosti. Tito lidé se zabývají otázkami povahy a hodnoty odbornosti, ale budeme-li od nich očekávat několik snadno zapamatovatelných formulek pro rozpoznání těch pravých odborníků, budeme zklamáni. Zhruba od první poloviny 60. let, kdy vyšla převratná kniha Thomase Kuhna o vědeckých revolucích, nás filozofie i sociologie vědy utvrzují v tom, že na odbornosti není přímočarého vůbec nic.

Není jasné, jestli odbornost je esenciální kvalita, kterou může člověk nabýt sám o sobě, nebo je to kvalita relační, která existuje pouze ve vztahu k dobovým společenským strukturám. Jinými slovy, je někdo odborníkem proto, že něco ví nebo umí, nebo proto, že si to o něm ti správní lidé myslí? Debata o rovnováze mezi těmito dvěma extrémny dokonce vyvrcholila v 90. letech v takzvané války o vědu, kde se někteří přední „exaktní“ vědci začali halasně zastávat esenciálního pojetí vědy a kritizovat zastávce relačního pojetí odbornosti, kteří se většinou nacházejí ve společenských vědách.

Tri nedávno vyšlé publikace se tento problém pokouší ujasnit z různých perspektiv. Dva význační sociologové vědy Harry Collins a Robert Evans se snaží v knize *Nový pohled na odbornost* vrátit odbornosti její status skutečné kvalitativní vlastnosti, a nikoliv jen chiméry závislé na společenské dohodě, jak se často moderní sociologie vědy dnes k odbornosti staví.

Jako společenští vědci vycházejí Collins a Evans přirozeně z předpokladu, že povaha odbornosti je v zásadě relační, ale uznávají, že čistě relační pojetí nepostačí. Jako součást řešení předkládají „periodickou tabulku odbornosti“, která by nám měla sloužit při soudech o odbornosti. Pomocí této tabulky popisují celou škálu odborností od těch, které máme všichni (jsme odborníci na vlastní byt, rodinu či zaměstnání), přes ty, které mají vědci, až po metaodbornosti, které by měli mít ti, kteří rozhodují o způsobilosti daných odborníků. Rozlišují také odbornost, kterou má například v ob-

lasti chemie absolvent základní školy, který ví, že se nemají pít určité kyseliny, od té, kterou má profesor chemie, který je schopen u těchto kyselin analyzovat molekulární strukturu.

Nejdůležitější je ale pro ně rozlišení mezi odborností interakční a kontributivní (přispívající). Rozdíl mezi nimi ilustrují na příkladě jízdy na kole. Interakční odborností je v tomto případě schopnost úspěšně navigovat ulici, kde je nutné dodržovat celou řadu společenských pravidel. Ta ale není možná bez dovednosti kontributivní, to jest schopnosti udržet se za jízdy na kole. Tato schopnost už není závislá na společenské interpretaci, je nutné ji skutečně mít. Stejně tak, jestli je někdo virtuózní houslistkou, je otázka dohody, ale jestli dovede reprodukovat Měsíční sonátu, je dovednost bytostná.

A zde spočívá jádro sporu mezi mnoha postmoderními filozofy vědy a praktickými vědci. Filozofové vidí společenskou povahu odbornosti, protože k ní mají nejsnazší přístup, zatímco vědci, kteří se musí neustále vypořádávat s její povahou bytostnou, mají dojem, že odbornost jako předmět kolektivní dohody je nesmysl. Collins a Evans ale ukazují, že pojetí odbornosti, které nevede oba její aspekty v potaz, je nemožné. Pokud budeme beze zbytku souhlasit s bytostným pojetím vědců, vydáme se cestou vedoucí k scientistickému fašismu, ale důsledně relativistický postmoderní postoj nám zase neumožní rozlišit mezi tím, co se dočteme v horoskopu, a tím, co se lékař dozví z rentgenových snímků. Řešení je to na první pohled zcela triviální, ale když se podíváme na výzkumy z praxe, zjistíme mnoho neočekávaných věcí.

Collins a Evans citují studie podvodníků, kteří úspěšně předstírali určitou odbornost. Existuje například překvapivě mnoho podvodných lékařů, kteří jsou schopni po dlouhou dobu působit v nemocnicích nebo na klinikách. Je to proto, že společenská dimenze odbornosti je založena na vazbách postavených na jazyku, důvěře a na předpokladech. Vidíme-li tedy osobu v bílém plášti, budeme se snažit interpretovat i její nesmyslnější výroky z hlediska předpo-

kládané odbornosti. Stejně tak se často chovají i ostatní odborníci, kteří mají zájem nekomplikovat si pracovní prostředí, a větší komplikaci než odhalení podvodníka si nejde představit.

Interakční odbornost ale není jen něčím nechtěným, čeho může zneužít parazit. Slouží také k osvojení odbornosti kontributivní. Proto také mnoho podvodných doktorů dokáže nakonec svým pacientům skutečně pomoci a autodidakti mají naopak často problém stát se skutečnými odborníky. Oblasti, které mají poměrně malou společenskou dimenzi, jako například hra na housle, jsou proto vůči podvodníkům poměrně imunní.

Grandiózní plány Collinse a Evanse s jejich periodickou tabulkou odbornosti nakonec ztroskotávají na tom, že ignorují rozdíl mezi různými typy problémů a jejich řešením. Provizorně bychom mohli rozlišit mezi problémy binárními a problémy spektrálními. Udržet se na kole je problém binární: má jen dvě hodnoty, buď jedeme zpřímá, nebo se válíme na zemi. Projet se na kole Prahou je problém spektrální: jeho řešení má celou škálu možných hodnot, které se navíc překrývají. A bytostná kontributivní odbornost se vždy sestává jen z množiny jednotlivých binárních schopností: víme tedy, jestli je někdo schopen vypočítat určitý vzoreček, sepsat smlouvu ve shodě se zákonem, dát injekci, rozpoznat choleru apod. Ve veřejné sféře se ale téměř vždy pídíme po odbornosti spektrální, tedy je-li někdo dobrý inženýr, fyzik, doktor či vědec, kterému můžeme svěřit třeba problém kanalizace, globálního oteplování, chřipkové epidemie nebo vedení grantové agentury.

Evans a Collins se neptají po povaze problémů, které se snažíme řešit, a necítí se tedy povinni ukázat, jak lze jejich tabulku odbornosti použít v praxi. Ve skutečnosti je totiž stejně nesmyslné ptát se laureáta Nobelovy ceny za kvantovou fyziku na jeho názor na globální oteplování, jako se ptát Jiřiny Bohdalové na hodnocení současné politické situace. To sice neznamená, že jejich odpověď není relevantní, ale skutečnost našeho tázání nevyplývá nijak z jejich kontributivní

odbornosti, ale pouze z naší důvěry k držitelům určité společenské prestiže. Politik, který se rozhoduje, na který projekt vynaložit veřejné prostředky, nebo občan, který by chtěl vědět, jestli si má koupit geneticky modifikované potraviny, by ale radši věděli více. Collins a Evans zde ale překvapivě selhávají.

Stejně neúspěšní byli také účastníci projektu z aplikované filozofie vzdělávání, na němž jsem se částečně podílel. Projekt, jehož výsledky byly publikovány ve sborníku *Vzdělávací politika založená na důkazech: Jaké důkazy, jaké základy a čí politika?*, se snažil najít obecná kritéria pro hodnocení použitelnosti výsledků výzkumů ve vzdělávání na praktická rozhodnutí, která dennodenně činí úředníci vládních vzdělávacích institucí.

Víme, že většina výzkumů nám o vzdělávání říká něco zajímavého. Jak se ale rozhodnout, které výsledky jsou aplikovatelné na dané politické řešení? Účastníci projektu se shodnout nedokázali. Lidé, kteří o vzdělávání rozhodují, by rádi měli k dispozici jednoznačné měřítko kvality výsledků vzdělávacího výzkumu. Takové objektivní měřítko je ale nemožné, protože i ono vždy bude poplatné určitě sadě existujících předsudků.

Několik navržených kritérií například nebylo schopno dostatečně jednoznačně rozlišit mezi novinovou reportáží a etnografickým výzkumem, přestože bez kritérií byl rozdíl na první pohled patrný. Nelze se ale spoléhat ani na kvantitativní výsledky. Přestože existují velice spolehlivá kritéria kvality statistických metod, nemáme jasná měřítko k posouzení toho, proč některé jevy do statistických vzorků zahrneme a jiné nikoli. Jeden z příspěvků dokonce ukázal, že aplikace zdánlivě objektivních kritérií na zahrnutí odborných výzkumů do databáze výsledků pro učitele, vyloučila důležité poznatky. Politik, který se nakonec musí rozhodnout pro nebo proti, tedy na jednoznačná kritéria spoléhat nemůže, a vlastně ani nesmí. Součástí jakéhokoli rozhodnutí vždy nakonec budou hodnoty a přesvědčení osoby, která se rozhoduje, k nimž jsou odborné vědo-

mosti vždy jen jednou přísadou. Epistemologie se pak stává etikou.

Podobné východisko měli filozofové Hutchinson, Read a Sharrock pro svou knihu *Společenské vědy neexistují*. Radikálně v ní obhajují padesát let starou tezi Petra Winche o rozdílu mezi humanitními a exaktními obory, které nelze podle Winche srovnávat kvůli zásadnímu rozdílu mezi předměty jejich zkoumání. Ať už s jejich závěry na toto téma budeme souhlasit nebo ne, stojí za to se pozastavit nad jejich motivací. Hutchinsonovi, Readovi a Sharrockovi totiž nejde o snižování důležitosti společenských věd, ale naopak o jejich legitimizaci jako oborů *sui generis*, které se nemusejí vždy ohlížet po tom, co dělají takzvané exaktní vědy.

Společenské vědy mohou podle nich přispět k našim vědomostem o světě mnohem více, když budou své oblasti zkoumat metodami, které vyplývají z povahy jejich předmětu, a ne metodami, jimiž se pyšní vědy, jako je například genetika. Snažíme-li se například porozumět společenskému dopadu současné ekonomické krize, nelze se spoléhat jen na matematické formulky makroekonomů nebo vzorky veřejného mínění, které používají matematické modely podobné těm v exaktních vědách. Musíme najít způsob, jak do našich vědomostí zahrnout poznatky o jednotlivé lidské zkušenosti. Zde ale přírodní vědy již jako předloha tak dobře neposlouží.

Odbornost nakonec zůstává stejně zapeklým problémem, jakým byla, než se do ní pustili všichni tito odborníci na odbornost. Zdá se, že jediným možným řešením bude pokračovat tak, jak jsme začali. Kladením otázek. Stejně jako rodiče přivádění k nepřítelosti neustálými „proč“ svých ratolestí se často odborníci na laiky obojí odpovědí, kterou lze shrnout do klíše „věřte mi, protože jsem odborník“. A nezděka budou mít pravdu, protože otázky laiků jsou dost často nesmyslné. Ale ve svobodné společnosti jiná možnost než neustálé kladení otázek, byť občas připitomělých, neexistuje. Je totiž dost dobře možné, že včerejší nesmyslná otázka bude zítra výzkumným projektem, který nám zachrání život. A to by

jako kritérium odbornosti nemuselo být k zahazení.

[Lidové noviny, 21. ledna 2009; BRIDGES, David - SMEYERS, Paul - SMITH, Richard (eds.). Evidence-based Education Policy: What Evidence? What Basis? Whose Policy. Vydalo nakladatelství Blackwell: London 2009. - COLLINS, H. M. - EVANS, Robert. Rethinking Expertise. University of Chicago Press: Chicago 2007. - HUTCHINSON, Phil - READ, J. Rupert - SHARROCK, W. W. There Is No Such Thing as a Social Science. Vydalo nakladatelství Ashgate, Aldershot: 2008.

-tb-

TISKOVÉ ZPRÁVY
MINISTERSTVA
PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Ministr pro místní rozvoj Rostislav Vondruška vyhlásil výsledky soutěže EDEN

Historicky prvním nositelem titulu EDEN (European Destination of Excellence) pro Českou republiku se stalo České Švýcarsko. Podle verdiktu odborné poroty dokáže tato destinace nejlépe rozvíjet cestovní ruch v podmínkách chráněné přírodní oblasti.

Soutěž proběhla pod záštitou ministra pro místní rozvoj. Garantem letošního ročníku pro Českou republiku byla agentura CzechTourism, která ve spolupráci s ministerstvem soutěž zajistila. Své projekty poslalo 21 destinací. Porota kromě samotných turistických produktů hodnotila i komunikaci s představiteli chráněného území a vyspělost infrastruktury regionu (škála ubytování, informační centra aj.) Hodnotila také míru spolupráce s místní komunitou a podnikateli.

„Tato destinace je ukázkovým modelem toho, jak úspěšně spolupracovat při rozvoji cestovního ruchu v chráněné oblasti. Na koncepci jejího rozvoje se totiž podílí obecně prospěšná společnost společně se správou ná-

rodního parku. *Ojedinělé jsou rovněž speciální ekovýchovné projekty pro základní a mateřské školy, nebo procházky s certifikovaným průvodcem, které mají usměrnit návštěvnost regionu. Turista zde pozná, že si místní lidé uvědomují význam cestovního ruchu jako přínosu pro svou oblast,*“ uvedl ministr Vondruška.

„Ne všude jsou totiž turisté zatím vítáni. Před některými destinacemi leží úkol, jak pro myšlenku rozvoje cestovního ruchu získat místní komunitu. Tady by mohl být příklad Českého Švýcarska velmi inspirativní,“ dodal ministr.

Soutěž EDEN vyhlašuje od roku 2006 Evropská komise v rámci projektu zaměřeného na udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Letos dostali soutěžící za úkol připravit turistický produkt, který akcentuje zvláštnost chráněného území a přináší rozvoj celé společnosti v souladu s principy udržitelného rozvoje.

[Tisková zpráva MMR, 27. 5. 2009; dostupné na: <http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2009/Ministr-Vondruska-vyhlasil-vitezestou-teze-EDEN>]

Monitorovací výbor operačního programu URBACT II schválil obsahové zaměření druhé výzvy projektů sítěmi evropských měst

V Kongresovém centru hotelu Olympik se 20. května 2009 uskutečnilo jednání Monitorovacího výboru operačního programu URBACT II.

Monitorovací výbor na svém jednání odsouhlasil obsahové zaměření a témata pro druhou výzvu k předkládání projektů sítěmi evropských měst. Zároveň schválil vytvoření pracovní skupiny pro ověření implementace Lipské charty o udržitelných evropských městech a testování vznikajícího referenčního rámce pro tuto implementaci.

Operační program URBACT II patří mezi programy Cíle III – **Evropská**

územní spolupráce a je financován z Evropského fondu regionálního rozvoje. Je zaměřen na vzájemnou výměnu zkušeností a šíření dobrých praxí při rozvoji evropských měst napříč všemi členskými státy Evropské unie a rovněž Švýcarska a Norska. Za Českou republiku jsou do realizace programu v současné době zapojena města Praha, Kladno, Brno, Opava a Karviná.

V návaznosti na výše uvedenou akci proběhlo 21. května 2009 setkání Místních podpůrných skupin partnerů programu URBACT II z České republiky a Slovenska, organizované Sekretariátem programu URBACT ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj. Jednání se zaměřilo na budování místních sítí tvořených městy, zapojení relevantních partnerů a související tvorbu Místních akčních plánů.

[Tisková zpráva MMR, 22. 5. 2009; dostupné na: <http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2009/Monitorovaci-vybor-operacniho-programu-URBACT-II-s>]

Žádosti o čerpání z fondů EU v dubnu opět rostly

Počet projektů, které usilují o získání prostředků z evropských fondů, se v České republice za duben zvedl o 5,7 procenta. Pokračuje tak trend průběžného a systematického zvyšování počtu žádostí.

Čeští zájemci o finanční podporu z Evropské unie podali k 6. květnu 2009 v rámci operačních programů celkem 21 178 projektů. Zájem potenciálních příjemců podpory ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti je tedy velmi vysoký.

Množství schválených projektů nacházejících se v různých fázích realizace dosahuje výše 77,7 procenta finančních prostředků orientačně určených pro ČR z evropských fondů na léta 2007 a 2008. Podle údajů z centrálního monitorovacího systému mají nejvyšší stav schválených

projektů ROP Jihozápad, ROP Severovýchod a ROP Severozápad. Z tematických operačních programů si ve schvalovacím procesu nejlépe vede OP Životní prostředí.

[Tisková zpráva MMR, 25. 5. 2009; dostupné na: <http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2009/Zadosti-o-čerpani-z-fondu-EU-v-dubnu-opet-rostly>]

Výzva k podávání žádostí o poskytnutí podpory pro oblast intervence 5.2 Zlepšení prostředí v problémových sídlištích v IOP

Ministerstvo pro místní rozvoj vyhlásilo 22. května 2009 kontinuální výzvu k podávání žádostí o poskytnutí podpory v rámci Integrovaného operačního programu v oblasti intervence 5.2 Zlepšení prostředí v problémových sídlištích ve všech aktivitách.

Výzva je vyhlášena pouze pro projekty realizované v rámci integrovaných plánů rozvoje měst schválených ministrem pro místní rozvoj. Projekty budou realizovány na deprivovaném území daných měst, případně ve vybrané sociálně vyloučené romské lokalitě.

Podporovanými aktivitami jsou revitalizace veřejných prostranství zaměřené na parkové úpravy, úpravy veřejné zeleně, dopravní a technické infrastruktury a regenerace bytových domů, které se budou týkat zateplení domu, oprav střech či odstranění statických poruch. Šest měst – Brno, Kladno, Most, Orlová, Ostrava a Přerov se přihlásilo k realizaci pilotního projektu, který je zaměřen na řešení romských komunit ohrožených sociálním vyloučením. Hlavním cílem pilotního projektu je propojit aktivity regenerace domů s aktivitami sociálního začleňování.

Více informací lze nalézt na stránkách strukturálních fondů.

[Tisková zpráva MMR, 25. 5. 2009; dostupné na: <http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2009/Vyzva-k-podavani-zadosti-o-poskytnuti-podpory-pro->]